

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף ס

(בעמוד הקודם)

אמר אביי ולטעמיה דרב: לדעת רב שהמקדש אשה 'מעכשיו ולאחר שלושים' אנו מסתפקים האם כוונתו לעשות תנאי (שלאחר שלושים הקידושין יחולו מהיום) או לחזרה (לחזור בו ממה שאמר בתחילה 'מעכשיו' אלא רצונו שיחולו רק 'לאחר שלושים') - **בא אחד ואמר לה וכו'** היא צריכה גט רק מהראשון והאחרון אך לא מהאמצעי.

משום שאם האומר כנ"ל כוונתו ל'חזרה' - היא מקודשת רק לאחרון, כי הראשון קידש אותה רק לאחר שלושים, והשני רק לאחר עשרים, והשלישי לאחר עשרה ימים, ואם כן הקידושין של האחרון תופסים בה לפני כולם. ואם האומר כן כוונתו ל'תנאי' - היא מקודשת רק לראשון כי הוא עשה את התנאי הראשון מכולם. ולכן בכל מקרה היא לא מתקדשת לאמצעי.

פשיטא? מהו דתימא וכו': היה מקום לחשוב שרב מסתפק שמא הלשון של 'מעכשיו ולאחר שלושים' יכול להתפרש פעם כתנאי ופעם כחזרה (תלוי בכוונת המקדש), ואם כן היא תצטרך גט משלושתם: משום ש א. יתכן והראשון התכוין לחזרה וממילא חלו קידושי השני, אבל השני התכוין לתנאי ולכן הקידושין שלו חלים והאחרון כבר לא עושה כלום. ב. ויתכן שהראשון התכוין לתנאי והקידושין שלו בלבד חלים. ג. ויתכן שהראשון התכוין לחזרה וגם השני התכוין לחזרה, וממילא רק הקידושין של האחרון חלים. ולכן היא צריכה גט מכולם.

קמ"ל שלדעת רב אנו מסופקים: או שדבריו מתפרשים תמיד כ'חזרה' או תמיד כתנאי. ולכן ממה נפשך אינה צריכה גט מהאמצעי כנ"ל.

עד כאן ראינו שתי דעות במקדש 'מעכשיו ולאחר שלושים' (רב ושמואל). הגמרא מביאה דעה נוספת:

עולא אמר רבי יוחנן: אפילו אם באו מאה אנשים, וכולם קידשו אותה: הראשון אמר 'מעכשיו ולאחר מאה יום', והשני אמר 'מעכשיו ולאחר תשעים ותשע יום', וכן הלאה - היא מקודשת לכולם במקצת והיא צריכה גט מכולם. והגמרא מבארת את טעמו של רבי יוחנן:

שוו נפשיהו כי שרגא דליבני וכו': הם עשו את עצמם כמו קיר של לבנים, כשבונים קיר לא מניחים לבנה על גבי לבנה, אלא מניחים את העליונה על גבי שתי תחתונות חציה על גבי אחת וחציה על גבי אחרת (כמו קיר אבנים ירושלמיות), והרי זה כאילו כל אבן נותנת מקום לאבן הסמוכה לה שתעמוד לצידה. כך גם כאן כל אחד השאיר מקום בקידושין לזה שבא אחריו.

[אמנם אין אפשרות לקדש אישה לחצאין? אלא שכאן כל אחד קידש אותה מעכשיו אבל הקידושין שלו לא חלים לגמרי (אלא רק במקצת) עד לאחר סך הימים שקצב, ולכן יכול הבא אחריו לקדש אותה בינתיים, כי עדין לא חלו הקידושין של זה שלפניו. אמנם בסופו של דבר ככל שעוברים הימים - חלים הקידושין המוקדמים (שנעשו מוקדם מיותר והתנאי שלהם שיחולו מאוחר יותר) למפרע, עוד קודם לקידושין המאוחרים להם (שהתנאי שלהם שיחולו מוקדם יותר), כי הרי הם נעשו 'מעכשיו' קודם לכן. מאידך גם הקידושין שנעשו מאוחר להם כבר חלים, כי הרי בשעה שהם נעשו עוד לא חלו הקידושין המאוחרים אלא רק במקצת. ע"פ המפרשים].

מהיום ולאחר מיתה: הנותן גט לאשתו ואומר לה שהגט יחול 'מהיום ולאחר מיתה' לדעת חכמים ספק אם היא מגורשת. כי ספק אם כוונתו לעשות תנאי שהגט יחול מהיום כאשר הוא ימות ואז הגט כשר, או שכונתו לחזור בו מדבריו הראשונים שאמר 'מהיום' ורצונו שהגט יחול לאחר מותו, וממילא הגט פסול כי אין אפשרות לגרש לאחר מיתה. ולכן אם היא ללא ילדים היא לא יכולה להתייבם לאחי בעלה (מספק שמא כשהוא מת היא כבר היתה מגורשת) והיא חולצת מספק (שמא הגט לא חל והיא זקוקה לייבום). ולדעת רבי היא ודאי מגורשת, כי כוונתו לעשות תנאי שהגט יחול למפרע מהיום.

הגמרא מביאה כאן רק את דברי חכמים מתוך הברייתא.

בשלמא לרב: לדעת רב שהיא ספק מגורשת הברייתא הזו מסייעת לדבריו, ולדעת שמואל שהיא ודאי מגורשת אין קושיא מהברייתא כי זו דעת חכמים אבל רבי חולק עליהם וסובר שודאי מגורשת ושמואל סובר כמותו. אבל לדעת רבי יוחנן שהאומר

'מעכשיו ולאחר שלושים' הוא פועל מקצת קידושין עכשיו ומקצת לאחר מיתה, מדוע הגט חל? והרי גט ששייר בו מקצת מהקידושין אינו גט.

אמר רבא: גט ששייר בו אינו שוה כלום, כי לא ניתן לשייר ב'כריתות' של קשר הנישואין, אבל כאן מה ששייר הגט - המיתה משלימה (שהרי הגט והמיתה חלים ביחד), ולכן אין כאן שיור בגירושין אלא יש כאן חצי כריתות בגט וחצי במיתה, ומשום כך היא חולצת ולא מתייבמת.

אמר ליה אבי: אין הגט והמיתה יכולים להצטרף לכריתות, כי הרי הם פועלים שני דברים הפוכים: המיתה מכניסה אותה לרשות יבם (כי במיתת בעלה היא צריכה להתייבם לאחיו) ואילו הגט מוציא אותה מרשות היבם (שהרי היא נעשית גרושה קודם למיתת בעלה).

אלא אמר אביי: באמת הגט לא חל כלל והיא אמורה להתייבם. אלא שגזרו רבנן שתחלוץ, אטו מקרה שיאמר לה 'הרי את מקודשת לי מהיום אם מתי (- אם אמות)' שבזה מודה רבי יוחנן שאין כאן שיור בקידושין אלא רק תנאי, ולאחר מותו הקידושין חלים למפרע והיא מותרת לשוק. אך יש חשש שיבואו לייבם אותה כי יסברו שדינה שווה לאומר 'מהיום ולאחר מיתה' שהגט בטל והיא צריכה ייבום, ולכן גזרו ב'מהיום ולאחר מיתה' שתחלוץ ולא תתייבם.

קושיא: ונגזור מהיום אם מתי: מדוע לא נגזור הפוך: ב'מהיום אם מתי' שתחלוץ כדי שלא יבואו להתיר אותה לשוק ב'מהיום ולאחר מיתה' ששם היא צריכה ייבום.

תירוץ: אם אתה אומר חולצת - מתייבמת: אם נצריך ב'מהיום אם מתי' שתחלוץ ייסברו שבאמת הגט אינו גט ויבואו לייבם אותה, והרי אסור לה להתייבם כי באמת הגט שלה גט והיא אינה זקוקה לייבום.

קושיא: הכי נמי אם אתה אומר: אם כן גם ב'מהיום ולאחר מיתה' אל תגזור שתחלוץ כי אם כן יבואו לייבם אותה?

תירוץ: תתייבם ואין בכך כלום: אדרבא, הרי היא באמת זקוקה לייבום כי הגט שלה לא חל, אלא שרבנן גזרו שתחלוץ אטו 'מהיום אם מתי'.

משנה: על מנת שאתן לך מאתיים זוז: הוא נותן לה עכשיו פרוטה ואומר לה 'תתקדשי לי בפרוטה זו על מנת שאתן לך 200 זוז לאחר מכן'.

ואם הראה על השולחן: אם הוא שולחני (= חלפן כספים) והוא הראה לה 200 זוז שעל השולחן שלפניו ואינם שלו - אינה מקודשת, כי היא התכוונה להתקדש בתנאי שיראה לה 200 זוז ששייכים לו.

גמרא: רב הונא אמר והוא יתן: לדעת רב הונא כאשר הוא יקיים את התנאי ויתן לה מאתיים זוז, הקידושין יחולו למפרע מעכשיו. (אמנם אם הוא ימות קודם לכן יתברר למפרע שהקידושין לא חלו). לדעת רב יהודה כשהא יקיים את התנאי, הקידושין יחולו אז, אבל לא למפרע (משום שהוא לא התכוין לקדש אותה מעכשיו בפרוטה שנתן לה).

מאי בינייהו: מה ההבדל למעשה בין שתי הדעות הללו? והתשובה: אם היא קבלה קידושין מאדם אחר קודם שקיים הראשון את התנאי ולאחר מכן קיים הראשון את התנאי ונתן לה את ה-200 זוז - לדעת רב הונא היא מקודשת לראשון ולא לשני משום שהתברר למפרע שהקידושין שלו חלו, אבל לדעת רב יהודה היא מקודשת לשני כי הקידושין של הראשון יכולים לחול רק בשעת נתינת הכסף ואז היא כבר היתה מקודשת לשני.

ותנן נמי גבי גיטין כהאי גוונא: את אותה המחלוקת לגבי גירושין.

מאי בינייהו: (הרי גם רב הונא מודה שהיא אסורה להתחתן עד שהיא תקיים את התנאי ונתן לו מאתיים זוז, כי אם התנאי לא יתקיים בסוף יתברר שהיא לא גרושה והגט בטל).

והתשובה: שנתקדש הגט או שאבד: לדעת רב הונא כאשר היא תקיים את התנאי מתברר שהגט חל למפרע ואז הוא היה קיים ולכן היא מגורשת, אבל לדעת רב יהודה גם כשתקיים את התנאי היא לא תוכל להתגרש כי אז אמורים הגירושין לחול אבל הגט כבר אינו קיים.

וצריכא: גם לחלוק בקידושין וגם לחלוק בגירושין. כי אם הם היו חולקים רק בקידושין לא היינו יודעים זאת גם לגירושין, משום שהיינו חושבים שדוקא בקידושין סובר רב הונא שכונת הבעל לעשות איתה תנאי משום שהוא רוצה לקרב כמה שיותר את הקידושין, אבל לגבי גירושין הוא מעוניין להרחיק אותם כמה שיותר, ולכן מודה רב הונא לרב יהודה שאין כוונתו לתנאי אלא שהם יחולו רק בשעת קיום התנאי. קמ"ל.

ואם היו חולקים רק בגירושין היינו סוברים, שדוקא בגירושין שהאשה צריכה לקיים את התנאי ולתת לבעל את ה2000 זוז, חלים הקידושין מיד, כי הבעל סומך בדעתו שהוא יקבל את הכסף כי הוא לא מתבייש לבקש אותו מהאשה. אבל בקידושין שהבעל צריך להביא את ה2000 זוז והאשה מתביישת לבקש ממנו את הכסף, היא לא מסכימה להתקדש מיידית אלא רק בקבלת הכסף בפועל. קמ"ל.

מיתבי וכו' אע"פ שנתקרקע הגט או שאבד הרי זו מגורשת: אם היא קיימה את התנאי ונתנה לו מאתיים זוז. קושיא על רב יהודה שהרי הגט נקרע ומוכח שהגירושין חלים למפרע.

ועוד תניא וכו': לדעת רבנן אם היא נתנה לבעל את הכסף קודם שמת היא מגורשת, אבל אם לא אינה מגורשת. לדעת רשב"ג גם אם לא נתנה לו את הכסף בעודו בחיים היא יכולה לתת אותו ליורשיו.

עד כאן: כל המחלוקת היא האם כוונת הבעל בתנאי היתה שתתן את הכסף זוקא לו עצמו או אפילו ליורשיו. אבל לכו"ע הגט ניתן בתנאי והוא חל למפרע בקיום התנאי.

הא מני רבי היא: נחלקו רבי וחכמים האם העושה תנאי נחשב הדבר כאלו הוא אומר 'אני מגרש מעכשיו אם יתקיים התנאי', או שהוא מתכוין לגרש אותה רק כאשר יתקיים התנאי בפועל.

כי סלקי להתם: כאשר עליתי לארץ ישראל מצאתי את רב אסי שאומר שלכו"ע אם הוא עשה תנאי הרי זה כאומר 'מעכשיו' והתנאי חל למפרע. וכל המחלוקת בין רבי לחכמים היא רק באומר 'הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה' האם כוונתו שהגט יחול למפרע (והגט כשר), או לאחר מותו (וממילא אינו גט).

והתניא: ראייה לדברי רב אסי.

קושיא: ולרב יהודה: שחולק על רב אסי וסובר שהמחלוקת של רבי וחכמים היא גם במגרש 'על מנת שתתני לי מאתיים זוז', מדוע נחלקו רבי וחכמים במגרש 'מהיום ולאחר מיתה' ולא בי'על מנת'?

תירוץ: להודיעך כח דרבי: שאפילו שאמר שהגט יחול 'לאחר מיתה' סובר רבי שזה 'גט' כשר, כי כוונתו שיחול למפרע.

קושיא: ונפלגי בעל מנת וכו': מדוע לא נאמר להיפך שהם יחלקו ב'על מנת' בכדי להשמיע את כח חכמים שבכל אופן הגירושין לא חלים למפרע אלא רק בשעת קיום התנאי? והתשובה: 'כח דהתירא עדיף' ואם נשמיע את דברי רבי זו קולא אבל אם נשמיע את דברי חכמים זו חומרא.

*

למדנו במשנה: המקדש אשה על מנת שיתן לה מאתיים זוז מעכשיו ועד שלושים, אם נתן לה בתוך שלושים יום מקודשת ואם נתן לאחר מכן לא.

מהו דתימא: היה מקום לומר שהיא לא מקפידה דוקא על שלושים יום, אלא היא רצתה שהוא יאמר 'בתוך שלושים' כדי שהוא יזדרז לקיים את התנאי. קמ"ל שבדוקא שלושים ואם עבר שלושים אינה מקודשת.

*

למדנו במשנה: המקדש אשה על מנת שיש לי מאתיים זו היא מקודשת אם יש לו אותם. משמע שצריך להביא עדים על כך אבל אם אין לו עדים היא לא מקודשת.

וניחוש שמא יש לו: אולי יש לו באמת מאתיים זוז אבל אין לו עדים על כך, ואיך אנו פוטרים את האשה לשוק?

לא קשיא: כוונת המשנה שאם יש לו עדים היא ודאי מקודשת לו, אמנם אם אין לו עדים היא נשארת ספק מקודשת לו (ואם יקדש אותה אחר, תצטרך גט ממנו, שמא לא היו לראשון מאתיים זוז והיא נתקדשה לשני).

*

תנא לא נתכוונה אלא לראות משלו: כפי שביארנו במשנה אם הוא הראה לו מעות על השולחן והמעות אינם שלו היא לא מקודשת.

פשיטא: אך הרי זה פשיטא שהיא לא התכוונה לראות כסף של מישהו אחר? והתשובה: מדובר ב200 זוז שהוא קיבל מאדם אחר בשביל לעשות איתם עסקים של חלפנות, ולהתחלק ברווחים בחמישים אחוז.

משנה: ואם הראה בבקעה: אם הראה לה בקעה שיש בה כמה קרקעות בשטח של בית כור ואף אחת מהן אינה שלו.

גמרא: וניחוש שמא יש לו וכו': כפי שפירשנו לעיל לגבי כסף כך גם כאן לגבי בקעה.

למה לי למיתנא: אך אם כן מדוע המשנה כתבה זאת פעמיים, גם לגבי כסף וגם לגבי קרקע?

צריכא: כי אם היה כתוב רק לגבי כסף היינו אומרים שדוקא בכסף - אם לא ידוע לנו שיש לו את הכסף, עדיין אנו חוששים שמא יש לו אותו. אבל לגבי קרקע שיש לה 'קול' ופרסום למי היא שייכת - אם אנו לא יודעים שיש לו קרקע כזו אין לנו לחשוש אולי יש לו, וממילא היא בודאי לא מקודשת. קמ"ל שגם לגבי קרקע היא ספק מקודשת.

*

מהו דתימא אמר לה מאי נפקא לך: מה אכפת לך היכן ממוקמת הקרקע הרי אני הוא זה שטורח ומביא את התבואה הביתה ואם הקרקע רחוקה מהבית זו טירחא שלי. קמ"ל שהיא מקפידה דוקא על המקום הזה.